

SØRVÅGEN-PROSJEKTET

Sørvågen-prosjektet skal lede frem mot en overførbar modell ("Sørvågen-modellen") for bærekraftig lokalsamfunnsutvikling.

1 Bakgrunn

Tettstedet Sørvågen i Moskenes kommune har lenge båret preg av å være gjennomfartssted mellom våre to kjente reiselivsmagneter, Reine og Å, men stedet er nå underveis i en positiv utviklingsprosess. En samkjøring av tiltakene - eksisterende og framtidige - vil kunne gi større gevinst for lokalsamfunnet, og styrke hver av de enkelte bestanddelene. Næringslivet på stedet og i Moskenes Kommune generelt er preget av ensidig virksomhet, gjennom de to hovednæringene fiskeri og reiseliv. Kystfisket har gjennom de siste tiårene sett stadig større utfordringer, og utviklingen av reiselivet har således gitt en utstrakt hånd til lokalsamfunnet i form av økte pengestrømmer inn i området, men samtidig ført med seg økt internasjonalisering og forståelse av andre kulturer. Den eksterne interessen for området har videre ført til mange nyetableringer av bedrifter innenfor reiselivsbransjen, og dermed både ført flere innbyggere inn i næringslivets sfærer, og gitt andre flere ben å stå på økonomisk.

Kulturlivet i området har også sett en svak nedgang gjennom det siste tiåret, men dette er noe mer fragmentert i forhold til næringslivsutviklingen. Enkelte initiativ har kommet på banen og erstattet tidligere, nå nedlagte tilbud, mens andre har fortonet seg mer som døgnfluer og opphørt etter relativt kort tid. I mange tilfeller har ildsjeler blitt stående mer eller mindre alene med mye ansvar og for liten støtte, og resultatet er at lokalbefolkningen mister fritidstilbud som ellers kunne ha vært båret videre gjennom større støtte rundt initiativene. Heldigvis har Sørvågen og omegn sterke tradisjoner innen kulturelle, idrettslige og sosiale fellesskap, og dette ser ut til å leve videre gjennom fortsatt (individuell) ideskaping og vilje. Imidlertid viser det seg et tydelig behov for felles drakraft, og dette blir uten tvil et viktig felt for bygda i fremtiden. Sørvågen trenger en helhetlig utvikling av lokalsamfunnet, der sosio-kulturelle forhold veier tilnærmet like tungt som tilrettelegging og vekst innen næringslivet.

1.1 Fortsettelse av en 30 års innovativ periode

Stedet Sørvågen har siden tidlig på 1970-tallet sett en rekke innovative tiltak innen flere områder i samfunnet. Dette har vært med på å danne grunnlag for utvidet kompetanseheving, investering og næringsgrunnlag i området. Disse prosjektene har, ved siden av å tjene lokalsamfunnet, også hatt en utvidet nasjonal overføringsverdi. Eksempler på dette er bl.a.:

- **"Lofotprosjektet" og "Moskenesprosjektet" – En lokalsamfunnsorientert skole (1973-1982).** Banebrytende pedagogisk utviklingsarbeid innen norsk skolevesen. Sørvågen skole ble her en viktig foregangsinstusjon sammen med Universitetet i Tromsø og seks andre skoler i Lofoten.
- **"Dataprojekt i skolen" (1985-1986).** Sørvågen skole ble her den første i Nordland som tok i bruk datateknologi i grunnskolen.

Utviklingen innen fiskeriene på midten av 80-tallet gjorde at næringsgrunnlaget i området ble alvorlig truet. På den annen side så man en sterkt økende interesse for Lofoten som turistdestinasjon, og mulighetene herunder brakte nye perspektiver til et hardt presset lokalsamfunn. Lofoten Tourist Enterprises AS (LTE) ble stiftet i **1987** som et organ for å sikre en sunn, bærekraftig utvikling av reiselivet som næring med lokal kultur, miljø og samfunnsutvikling som grunnlag. Miljøet i og rundt LTE var aktivt i de ovennevnte prosjektene, og ble etter stiftelsen av selskapet initiativtaker til en rekke nye, tidsriktige og innovative satsinger – og senere gjennomført i samarbeid med bl.a. lokale myndigheter:

- **Reiseliv**
- **Data**
- **Kultur**
- **Stedsutvikling**
- **Kursutvikling og voksenopplæring**
- **Høgskoleutdanning**

Dette er synlig bevis på at det har foregått en helhetlig, innovativ heving av kompetanse, bevissthet og synlighet i området fra 1970-tallet frem til i dag. Sørvågen-prosjektet er en naturlig videreføring av en sunn og lokalsamfunnsgnende utvikling preget av kreativitet, samarbeid og kontinuitet. Erfaring opparbeidet gjennom prosjektarbeid på stedet tilsier at nettopp disse kjennetegnene har sitt utspring fra det lokale miljøet. Kreativ tenkning, trivsel og pågangsmot har gitt resultater til gode for lokalsamfunnet i sin helhet, og samtidig bidratt til utvidet kompetanseheving og kunnskapsformidling både lokalt og eksternt.

1.2 Distriktpolitiske utfordringer

Distrikts-Norge har gjennom mange år vært vitne til en stabil, negativ utvikling der fraflytting og nedleggelse i næringslivet har vært sentrale tema. Samtidig har fiskeriene som hovednæring mistet mye av sitt grunnlag, og usikkerhet og følelse av avmakt har reist seg i mange samfunn som tidligere var preget av investering, aktivitet og optimisme. Moskenes var i 1985 landets mest ensidige fiskerikommune, og har dermed vært blant de områdene i landet som har vært hardest rammet av denne utviklingen. Det kan trygt konkluderes at det er et sterkt behov for tiltak for å igjen reise distriktsamfunnets profil som en vital, nødvendig og verdifull aktør i det nasjonale samfunnsbildet.

Kreativitet og omstilling er sentrale faktorer i et slikt arbeid, samt en revurdering av hva som er de reelle styrkene til distriktssamfunnet i Norge anno 2004. Man kan dra mange sammenligninger til den globale forretningsverdenen, der differensiering og forandring i dag står frem som ufravikelige satsningsområder i søken etter økte andeler i stadig mer konkurranseutsatte markeder. Reiselivet har vist seg som et meget fremtidsrettet og tidsriktig næringsalternativ for Moskenes, og området har sammen med resten av Lofoten utviklet seg til å bli en av Norges ledende destinasjoner. Dette viser seg ikke bare gjennom stadig økende popularitet, men også gjennom respekt og oppmerksomhet fra fagmiljøer og andre – hovedsaklig som en konsekvens av tidsriktig satsing på reiselivet som aktiv medspiller i bærekraftig lokalsamfunnsutvikling, med tett forankring i lokale forutsetninger, samfunnsforhold og lokalkultur.

Kompetanseheving er en viktig fasilitator for kreativ omstilling, hovedsaklig gjennom utvikling av perspektivet og aktivitetsfeltet innen fiskerier og reiseliv, men i Sørvågens tilfelle også gjennom utvidelse og videreutvikling av stedets funksjon som utdanningscenter og kunnskapsformidler.

2 Mål

Prosjektets hovedmål er å bidra til en sunn og bærekraftig lokalsamfunnsutvikling.

3 Strategi

Sørvågen-prosjektet vil ha tre hovedstrategier som representerer de overhengende virkemidlene for fremgang i, og styrking av lokalsamfunnet.

- **Videreutvikling**

Sørvågen-prosjektet vil kartlegge foregående prosjekter og resultatene fra disse, og bruke kompetansen og erfaringene herfra i den videre progresjonen i lokalsamfunnsutviklingen. I tillegg vil man søke å videreføre det man har lyktes med i næringslivet i området, bl.a. innen reiselivet, der næringen gjennom sunn, bevisst og bærekraftig utvikling har blitt et foregangseksempel på landsbasis. Reiselivsutviklingen, og spesielt næringens hjemmesider www.lofoten-info.no brukes i dag som studieobjekt ved Handelshøyskolen BI. Sørvågen-prosjektet vil bruke eksisterende kunnskap og allerede utviklede ressurser som basis for fremtidig, nøye planlagt utvikling der områdets særpreget og styrkepunkter står i fokus.

- **Nyskaping**

En viktig og uunnværlig del av lokalsamfunnsutviklingen er å legge til rette for og finne innovative satsningsfelt. Dette gjelder ikke bare innen næringslivet, det gjelder vel så mye innen kulturelle, sosiale og politiske sfærer. Sørvågen-prosjektet vil oppmuntre og legge til rette for nyskapingstiltak i lokalsamfunnet, men også initiere og dra i gang prosjekter i samarbeid med andre aktører, som på sikt kan være med på å utvide horisonten og åpne nye utviklingsruter lokalt.

- **Heve vekstkraft**

Distriktsamfunn over hele landet preges av nedgang på flere områder, og utfordringen er i hovedsak å bremse denne utviklingen. Sørvågen-prosjektet har som mål å legge et solid grunnlag for vekst i samfunnet, både i økonomien og i folketallet gjennom ulike tiltak for å heve stedets profil utad, og ikke minst intern stabilitet, optimisme og initiativ.

4 Overføringsverdi

Sørvågen-prosjektet vil gjennom sine virkeområder søke å fremstille løsninger på generelle utfordringer som distrikts-Norge møter i dag. Prosjektet har lokalt utslagsfelt, men gjennom strategiske og strukturerte prosesser ønsker man å etablere en "best practice" som gjennom den endelige Sørvågen-modellen også kan brukes av andre lokalsamfunn i tilsvarende situasjon.

Sørvågen har verdifulle tradisjoner innen pioner-virksomhet, og har med sitt omegn vært fokusområde for flere banebrytende prosjekter innen diverse områder. Som nevnt tidligere integrerte Sørvågen skole, som landets første skole, lokal kultur og samfunnsforhold i undervisningen i 1973. Dette var et ledd i det tidlige arbeidet med lokalsamfunnsutvikling i området, og spilte en viktig rolle i bevisstgjøringen av områdets kultur og historie som styrker og vekstgrunnlag.

Dette la grunnlaget for den neste milepælen i samfunnsutviklingen på stedet – organisering av reiselivstilbudet gjennom samhandling og bærekraftig produktutvikling. Dette har tilført området verdifull kompetanse, og Sørvågen har ved flere anledninger fungert som undervisningssted for reiselivs- og lokalsamfunnsstudier med Lofoten som fokusområde. Stedet har således fylt både en utviklerrolle og en formidlerrolle innen dette feltet, noe som følgelig vil være et naturlig objekt for videre satsing og videreutvikling i området. Lofoten har reist seg som en av landets fremste merkevarer innen reiselivet, og dets tilbud til besøkende er sterkt forankret i lokale forhold og ressurser, samt lokal kultur.

Denne innovative produktutviklingen har ført til at mens Norge som reisemål har merket nedgangstider, har Lofoten i motsetning sett en økning i antall besøkende. Dette vil brukes aktivt i etableringen av et fundament for vekst generelt i lokalsamfunnet, og man vil kunne bruke kompetanse og erfaringer herfra både i tilrettelegging for etablering og ikke minst i modellen som eksempel på nytenkning og utvidelse av næringshorisonten.

Reiselivsutviklingen og den allerede etablerte fiskerinæringen har sammen bidratt til en sunn internasjonalisering av lokalsamfunnet, som igjen har ført til større bevissthet og forståelse for andre kulturer. Dette kan beskrives som en faktor med to fordeler; en lokal bevisstgjøring av muligheter og dermed utvidet perspektiv innen etablerervirksomhet, og i tillegg vise distriktssamfunn som sterke enheter for fremtiden med globalt handlingsfelt og tilnærmet ubegrenset rekkevidde. Innovasjon har preget området gjennom lang tid, og man vil legge til rette for en videreføring av dette.

Sørvågen-modellen skal være en mal for hvordan målrettet og vedvarende utviklingsarbeid som integrerer lokale egenskaper, kvaliteter og muligheter tett i både utvikling, vekst og markedsføring av distriktssamfunn kan fremstille ”utkantstrøk” som attraktive bo- og etablererområder for fremtiden.